

Üniversite Öğrencilerinin Değer Algılarının İncelenmesi

Esra TEKEL¹ & Mithat KORUMAZ

Received: September, 10, 2019 ~ Accepted: December, 30, 2019

Online Published: December, 30, 2019

Suggested Citation: Tekel, E., & Korumaz, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin değer algılarının incelenmesi. *YILDIZ Journal of Educational Research*, 4(2), 67-83. doi: 10.51280/yjer.2019.009

Abstract

The aim of this study is to examine the value perceptions of the students of education faculties and engineering faculties in terms of different demographic variables. The research is designed in relational design. 212 students selected by simple random sampling method participated in the study. t-test and One Way ANOVA analyzes were conducted to determine whether students' perceptions of value differed according to demographic characteristics. According to the findings of the study, there is a significant difference between female and male in favor of female in traditionalism and hedonism values. According to another finding, there is a significant difference in favor of the faculty of education between the arithmetic averages of the groups in tradition and compliance.

Keywords: Values, academics, university students

Öz

Bu araştırmanın amacı eğitim fakültesi ve mühendislik fakültesi öğrencilerinin değer algılarını farklı demografik değişkenler açısından incelemektir. Araştırma ilişkisel desende tasarlanmıştır. Araştırmaya basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 212 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin değer algılarının demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi ve One Way ANOVA analizleri yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre geleneksellik ve hazcılık değerlerinde kadınların ve erkeklerin arasında kadınların lehine anlamlı bir farklılık vardır. Bir diğer bulguya göre geleneksellik ve uyma alt boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasında eğitim fakültesi lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, akademiler, üniversite öğrencileri

¹ Corresponding author: Esra Tekel, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Dr. Öğr. Üyesi.
e-mail: esracakmak88@hotmail.com

Giriş

Araştırmacılar değerlerin tanımını felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarıyla ilişkilendirerek açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin felsefe açısından değer, bireyin bireyle ve nesnelerle ilişkisinde ve bu süreçteki duygularında algılanan durum olarak tanımlanmaktadır (Köknel, 2007). Sosyoloji açısından değer, toplumların oluşmasını ve birbirlerini etkilemesini sağlayan, o toplumun üyeleri tarafından paylaşılan önemli bir etmendir (Kozlu, 1992). Psikolojik açıdan bakıldığında değer, bireyin davranışlarına rol gösterici bir görev üstlenmiştir (Güngör, 2010). Daha açık ifade etmek gerekirse değerler, kişinin yaşamsal hedeflerine rehberlik eden, bireysel veya sosyal anlamda tercih edilmesi beklenen belli bir davranış biçimi ya da yaşam amacına olan inançların düzenlenmesi olarak kabul edilmektedir (Rokeach, 1973). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere değerler dış baskıların aracı olduğu, iç ihtiyaçların bilişsel temsilleri olarak kabul edilebilir (Murray, 1938). Çünkü birey toplumda ona sunulan birtakım şeylere değer verir, tercih eder, bağlanır ve muhafaza ederek kendi davranışlarını belirleyen ve onları yönlendirme gücüne sahip olan değer sistemini oluşturur (Allport, 1968). Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, en genel tanımıyla değer, dünyaya bakış, bir insanı algılayış, bugün ve yarın üzerine düşünüş şeklinde ifade edilebilir (Erinç, 1995). Schwartz'a (2012) göre on evrensel değer bulunmaktadır. Bu değerler; (i) özyönelim, (ii) uyarılım, (iii) hazcılık, (iv) başarı, (v) güç, (vi) güvenlik, (vii) uyuma, (viii) geleneksellik, (ix) iyilikseverlik, ve (x) evrensellik şeklindedir. Bu değerleri birbirinden ayıran temel nokta, altlarında yatan motivasyonlardır. Değerleri ve altında yatan motivasyonları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- I. Özyönelim: Amaç, bağımsız düşünme ve eylem- seçme, yaratma ve keşfetmedir. Öz yönelim bireyin kontrol, hakimiyet ve özerklik ve bağımsızlığın etkileşimli ihtiyaçlarından kaynaklanır.
- II. Uyarılım: Amaç heyecan, yenilik ve hayatta meydan okumadır. Uyarılım, bireyin tehditten ziyade optimal, pozitif, aktivasyon seviyesini korumak için çeşitlilik ve uyarılım ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

- III. Hazcılık: Amaç zevk veya duyumsal doyumdur. Hazcılık değeri bireyin ihtiyaçlarından ve onları tatmin etmekten duyulan hazdan kaynaklanır.
- IV. Başarı: Amaç sosyal standartlara göre yeterlilik göstererek kişisel başarıya sahip olmaktır. Burada tanımlandığı gibi, başarı değerleri, geçerli kültürel standartlar açısından yeterliliğin gösterilmesini vurgulayarak sosyal onay almayı vurgulamaktadır.
- IV. Güç: Amaç sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol veya hakimiyettir.
- V. Güvenlik: Amaç toplumun, ilişkilerin ve benliğin güvenliği, uyumu ve istikrarıdır. Güvenlik değerleri, temel bireysel ve grup gereksiniminden türetilir.
- VI. Uyma: Amaç başkalarını üzme veya onlara zarar verme ve sosyal beklentileri veya normları ihlal etme olasılığı bulunan eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanmasıdır. Uyma değerleri, bireylerin pürüzsüz etkileşimi ve grup işleyişini bozabilecek eğilimleri önleme gerekliliğinden kaynaklanmaktadır.
- VII. Geleneksellik: Amaç kişinin kültürünün veya dininin sağladığı gelenek ve fıkirlere saygı, bağlılık ve kabuldür. Her yerde gruplar, ortak deneyimlerini ve inançlarını temsil eden uygulamalar, semboller, fikirler ve inançlar geliştirir. Bunlar, değerli grup gelenek ve görenekleri olarak onaylanır. Grubun dayanışmasını sembolize eder, eşsiz değerini ifade eder ve hayatta kalmasına katkıda bulunur. Genellikle dini törenler, inançlar ve davranış normları şeklini alırlar.
- IX. İyilikseverlik: Amaç kişinin sık kişisel temas halinde olduğu kişilerin ("grup içi") refahını korumak ve geliştirmektir. İyilikseverlik değerleri, sorunsuz grup işleyişi için temel gereksinimden ve organizmanın aidiyet ihtiyacından kaynaklanır. En kritik olan aile ve diğer birincil

gruplar içindeki ilişkilerdir. İyilikseverlik değerleri, başkalarının refahı için gönüllü ilgiyi vurgular.

- X. Evrensellik: Amaç tüm insanların refahı ve doğa için anlayış, takdir, hoşgörü ve korumadır. Bu, iyilikseverlik değerlerinin grup içi odağıyla çelişir. Evrensellik değerleri, bireylerin ve grupların hayatta kalma ihtiyaçlarından kaynaklanır.

Tüm bu değerlerin ortak altı özelliği vardır ve bu özellikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Schwartz, 2012):

- Değerler, inançlardır. Değerler aktive edildiğinde, duygu aşılırlar. Bağımsızlığı önemli bir değer olarak gören insanlar, bağımsızlıkları tehdit edilirse uyandırılırlar, bu değeri koruyamadıkları zaman çaresiz hissederler ve bu değeri koruyabildikleri zaman ise mutlu olurlar.

- Değerler, eylemi motive eden arzu edilen hedefleri ifade eder. Sosyal düzen, adalet ve yardımseverlik gibi önemli değerleri olan insanlar bu hedefleri gerçekleştirmeye motive olurlar.

- Değerler belirli eylemleri ve durumları aşar. Örneğin itaat ve dürüstlük değerleri, işyeri veya okul, iş dünyası veya siyaset, arkadaşlar veya yabancılar ile ilgili olabilir.

- Değerler standart veya kriter olarak hizmet eder. Değerler, eylemlerin, politikaların, kişilerin ve olayların seçimine veya değerlendirilmesine rehberlik eder. İnsanlar neyin iyi neyin kötü, neyin makul neyin gayrimeşru, neyin yapılmaya değer olup olmadığını, kendi benimsediği değerler için olası sonuçlarını göz önünde tutarak karar verirler.

- Değerler, kendi içlerinde önem sırasına göre sıralanır. İnsanların değerleri, onları birey olarak nitelendiren sıralı bir öncelikler sistemi oluşturur. İnsanlar başarıya mı veya adalete mi yoksa yeniliklere mi veya geleneğe mi daha fazla önem atfediyorlar?

- Birden çok değerın göreceli önemi eyleme rehberlik eder. Herhangi bir tutum veya davranışa tipik olarak birden fazla değerın etkisi vardır.

İnsanda değerlerin gelişimi doğumundan itibaren başlar ve yaşamı boyunca devam eder (Montagu, 2005). Dolayısıyla insanların değerleri içselleştirmesi, çocukken

ebeveyninin toplumsal değerleri evde çocuğa yansıtmasıyla başlar (Kağıtçıbaşı, 2000). Ancak yeni nesillerin geçmiş nesle kıyasla görece beslenme, eğitim ve sağlık hizmetleri açısından daha iyi durumda olsalar da, pek çok ahlaki ve değer sorunları ile baş başa oldukları düşünüldüğünde (İnci, 2009), çocuklara değer aktarımında ailenin yanında okullara da büyük görevler düştüğü söylenebilir. Okullar öğretim yapmanın yanında, bireylere olumlu davranışlar kazandırma ve sürdürme gibi çok önemli bir göreve daha sahiptir. Bu noktada öğretmenler öğrencilere değerleri doğru şekilde yansıtarak okul ortamında ve dışında model olmalıdır. Kısacası toplumsal huzurun devamlılığı değerleri nesilden nesile aktaran öğretmenlerle mümkündür (Hökelekli, 2010). Öğretmenlerin değerlerinin öğrenci davranışlarını etkilediği ile ilgili birçok araştırma bulgusundan (Brophy & Good, 1986; Dickinson, 1990; Gözütok, 1995) hareketle geleceğin öğretmenleri olarak öğretmen adaylarının değerler sisteminin nasıl olduğunun bilinmesinin önemli olduğu söylenebilir (Dilmaç, Bozgeyikli, & Çıkkılı, 2008). Bu bağlamda bu araştırmanın amacı Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Mühendislik Fakülteleri öğrencilerinin değer algılarının belirlenmesi ve farklı demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Mühendislik Fakültelerindeki öğrencilerin değer algılarının bölüm, cinsiyet, ekonomik düzey ve yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlandığından, araştırma ilişkisel tarama deseniyle tasarlanmıştır. İlişkisel tarama deseni iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişimin olup olmadığını ve bu değişimin düzeyini belirlemeyi amaçlayan araştırma deseni (Karasar, 2013). İlişkisel tarama deseni özelliklerine uygun olarak araştırma kapsamında sadece değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2017-2018 eğitim - öğretim yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri ile İnşaat Fakültesi ve Elektrik-Elektronik Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma evreni söz konusu bu fakültelerde

öğrenim gören toplam 8964 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklem olarak ulaşılması gereken eleman sayısı aşağıdaki (n) formülü (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2015) ile hesaplanarak 212 bulunmuştur:

$$n = \frac{2(PQ)/d^2}{1 + \frac{\frac{t^2(PQ)}{d^2} - 1}{N}} = \frac{1,96^2(0,5*0,5)/(0,05)^2}{1 + \frac{\frac{1,96^2(0,5*0,5)}{(0,05)^2} - 1}{5844}} = 212$$

Tablo.1

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin demografik verileri

Demografik Özellikler Kategorisi		Frekans (N)	Yüzde (f)
Cinsiyet	Kadın	85	40.9
	Erkek	127	59.1
	Toplam	212	100
Fakülte	Eğitim Fakültesi	83	39.4
	İnşaat Fakültesi	64	30.3
	Elektrik-Elektronik Fakültesi	65	30.3
	Toplam	212	100
Yaşama Bölgesi	Köy/Kasaba	16	7.5
	İlçe Merkezi	87	41.0
	İl Merkezi	109	51.5
	Toplam	212	100
Aylık Gelir Düzeyi	0-700 tl	43	20.3
	701-1000	68	32.1
	1001 ve üzeri	101	47.6
	Toplam	212	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin farklı değişkenler açısından demografik özelliklerine bakıldığında, katılımcıların 85'i (%40,9) kadın ve 127'si (%59,1) erkektir. Katılımcı öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültelere bakıldığında ise 83'ünün (%39,4) eğitim fakültesi, 64'ünün (%30,3) inşaat fakültesi ve 65'inin (30,3) elektrik-elektronik fakültesinde öğrenim gördükleri görülmektedir. Araştırma kapsamında değer algısına

etki edeceği düşünölen bir diğler değışken olan katılımcı öğrencilerin yaşadıkları yaşam bölgelerine göre bakıldığında ise 16'sının (%7,5) köy/kasabada yaşadıkları, 87'sinin (%41) ilçe merkezinde ve 109'unun (%51,5) da il merkezlerinde ikamet ettikleri görölmüşür. Son olarak katılımcı öğrencilerin alınan aylık gelir düzeyleri kredi yurtlar kurumundan aldıkları aylık burs miktarı esas alınarak yapılan gruplamaya göre bakıldığında ise 43'ünün (%20,3) 0-700 tı arasında, 68'inin (%32,1) 701-1000 arasında ve 101'inin (%47,6) 1001tđ ve üzerinde gelirlerinin bulunduğu görölmüşür.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Schwartz tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Ölçeği (Schwartz Value Survey) kullanılmıştır. Ölçek 57 madde ve on değler tipinden (güç, başarı, hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardım severlik, geleneksellik, uyum ve güvenlik) oluşmaktadır. Ölçeđin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılmıştır. Değer tipleri düzeyi için güvenilirlik katsayıları .51-.77, değler grupları için .77-.83 arasında değışmekte olup bu katsayılar evrenselcilik için .77, iyilikseverlik için .76, hazcılık için .54, güç için .75, başarı için .66, uyarılma için .70, öz yönelim için .69, geleneksellik için .63, uyma için .51, güvenlik için .59 olarak bulunmuştur. Ölçekte katılımcılar, her bir maddeyi "hayatlarını yönlendiren bir değler" olarak düşünerek, o maddeyi -1'den (ilkelerime ters), 7'ye (en üst düzeyde önemli) kadar işaretlemişlerdir

Veri Toplama Süreci

Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde yer alan eğitim faköltesi, elektrik-elektronik faköltesi ve inşaat faköltesinde öğrenim gören öğrencilere yönelik veri toplama araçları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında araştırmacılar tarafından bizzat fakötelere gidilerek uygulanmıştır. Sonuç olarak belirlenen örneklem üzerinden 215 katılımcıya ulaşılmıştır. Ulaşılan 215 örneklemden 3 tanesi özenli doldurulmadığı düşünöldüğünden (aynı maddeye birden fazla yanıt verilmesi, tüm maddelere aynı yanıtın verilmesi, demografik özelliklerin boş bırakılması vb.) çıkarılmıştır. Geriye kalan 212 ölçek değlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 20,0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını ölçmek için Skewness ve Kurtosis normallik testlerinde faydalanılmıştır. Skewness değeri -0.70 ve Kurtosis değeri ise 0,18 arasında değere sahiptir. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olması normal dağılım olduğu göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bunun yanı sıra yapılan Kolmogrow Smirnow testi 0.05 düzeyinde verilerin dağılımın normal olduğunu göstermiştir. Buna göre araştırmanın verileri parametrik yöntemler ile analiz edilmiştir. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda farklılığın sınanması için ilişkisiz örneklem *t*-testi ve tek yönlü varyans analizi testleri kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizlerinde varyansları homojen olan gruplarda yaygın olarak kullanılan LSD çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. LSD testi grupların farklı örneklem sayısına sahip olması ve ayrıca bu testin α hata payını kontrol altında tutma özelliğinden dolayı tercih edilmiş ve anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında ilk olarak öğrencilerin Schwartz Değerler ölçeğinden elde ettikleri toplam puanlara ilişkin ilişkin betimsel değerler sunulmuştur.

Tablo.2

Schwartz Değerler Ölçeği betimsel değerleri

Ölçek	Alt Boyutlar	$\bar{X}$	SS	Sh _{$\bar{x}$}
Schwartz Değerler Ölçeği	Evrensellik	49.89	8.36	0.05
	İyilikseverlik	50.17	8.20	0.05
	Güvenlik	40.45	7.65	0.05
	Özyönelim	34.25	6.78	0.05
	Geleneksellik	29.13	6.01	0.03
	Başarı	25.77	5.97	0.02
	Uyma	21.22	5.12	0.03
	Güç	22.68	5.10	0.05
	Hazcılık	13.34	3.95	0.04
	Uyarılım	13.14	3.71	0.04

Tablo 2’de, öğrencilerin Schwartz değerler ölçeğinin alt boyutlarından elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri ve standart hata değerleri sunulmuştur. Buna göre evrensellik alt $\bar{x}$ boyutunun aritmetik ortalaması 49.89 ve standart sapması 8.36’dır. İyilikseverlik alt boyutunun aritmetik ortalaması 50.17 ve standart sapması 8.20’dir. Güvenlik alt boyutunun aritmetik ortalaması 40.45 ve standart sapması 7.65’dir. Özyönelim alt boyutunun aritmetik ortalaması 34.25 ve standart sapması 6.78’dir. Geleneksellik alt boyutunun aritmetik ortalaması 29.13 ve standart sapması 6.01’dir. Başarı alt boyutunun aritmetik ortalaması 25.77 ve standart sapması 5.97’dir. Uyma alt boyutunun aritmetik ortalaması 21.22 ve standart sapması 5.12’dir. Güç alt boyutunun aritmetik ortalaması 22.68 ve standart sapması 5.10’dur. Hazcılık alt boyutunun aritmetik ortalaması 13.34 ve standart sapması 9.95’dir. Uyarılım alt boyutunun aritmetik ortalaması 13.14 ve standart sapması 3.71’dir.

Cinsiyete göre farklılık bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilerin değer algılarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkinine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için ilişkisiz örneklemeler için t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo.3

Cinsiyete göre değer algısının farklılaşması tablosu

Alt Boyut	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	t -testi		
					t	Sd	p
Evrensellik	Kadın	85	52.12	5.85	1.354	210	.724
	Erkek	127	51.21	5.30			
İyilikseverlik	Kadın	85	52.65	5.16	2.341	210	.734
	Erkek	127	51.45	5.45			
Güvenlik	Kadın	85	41.96	6.89	1.318	210	.190
	Erkek	127	40.01	6.61			
Özyönelim	Kadın	85	35.10	4.35	3.544	210	.521
	Erkek	127	34.99	4.22			
Geleneksellik	Kadın	85	30.22	4.02	2.544	210	.004
	Erkek	127	28.11	4.62			
Başarı	Kadın	85	24.22	3.88	3.521	210	.002

	Erkek	127	27.63	3.62			
	Kadın	85	22.63	3.75			
Uyma	Erkek	127	22.52	3.01	-2.964	210	.234
	Kadın	85	23.96	4.37			
Güç	Erkek	127	21.17	3.61	-1.043	210	.299
	Kadın	85	14.16	3.46			
Hazcılık	Erkek	127	12.87	4.90	2.262	210	.001
	Kadın	85	13.02	2.73			
Uyarılım	Erkek	127	13.23	4.55	2.401	210	,164

Yapılan ilişkisiz örneklemeler için t-testi sonucunda sırasıyla, evrensellik alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=52.12$) ve erkeklerin ($\bar{x}=51.21$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=1.354$, $p>.05$), iyilikseverlik alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=52.65$) ve erkeklerin ($\bar{x}=51.45$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=2.341$, $p>.05$), güvenlik alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=41.96$) ve erkeklerin ($\bar{x}=40.01$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=1.318$, $p>.05$), özyönelim alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=35.10$) ve erkeklerin ($\bar{x}=34.99$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=3.544$, $p>.05$), uyma alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=22.63$) ve erkeklerin ($\bar{x}=22.52$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=-2.964$, $p>.05$), güç alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=23.96$) ve erkeklerin ($\bar{x}=21.17$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=-1.043$, $p>.05$) ve son olarak uyarılım alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=13.02$) ve erkeklerin ($\bar{x}=13.23$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=2.401$, $p>.05$) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Diğer yandan ise geleneksellik alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=30.22$) ve erkeklerin ($\bar{x}=28.11$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=2.544$, $p<.05$), başarı alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=24.22$) ve erkeklerin ($\bar{x}=27.63$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=3.521$, $p<.05$) ve son olarak hazcılık alt boyutunda kadınların ($\bar{x}=14.16$) ve erkeklerin ($\bar{x}=12.87$) ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında ($t_{(210)}=2.462$, $p<.05$) anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur.

Fakülte türüne göre farklılaşma durumu

Araştırmaya katılan öğrencilerin değer algılarına ilişkin görüşlerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile sınanmıştır.

Tablo. 3

Fakülte türü değişkenine göre değer algısının farklılaşması tablosu

Puan	Fakülte Türü	<i>f</i> $\bar{x}$ ve <i>SS</i> Değerleri				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
		N	$\bar{x}$	Ss	Sh _{var}	Var. K.	KT	sd	KO	F	p
Evrensellik	Eğitim	83	50.56	6.522	G. Arası	441,21	3	123,52	1,524	0,522	
	Elektrik-Elektronik	64	52.12	5.546	G. İçi	18415,22	209	61,52			
	İnşaat	65	51.96	6.421	Toplam	184856,43	212				
	Toplam	212									
İyilikseverlik	Eğitim	83	52.63	5.884	G. Arası	438,51	3	122,85	1,635	0,853	
	Elektrik-Elektronik	64	52.44	5.645	G. İçi	18632,62	209	60,63			
	İnşaat	65	52.82	5.852	Toplam	19071,13	212				
	Toplam	212									
Güvenlik	Eğitim	83	41.63	4.444	G. Arası	444,53	3	123,63	1,452	0,633	
	Elektrik-Elektronik	64	40.69	4.562	G. İçi	17595,69	209	60,43			
	İnşaat	65	41.03	4.912	Toplam	18040,22	212				
	Toplam	212									
Özyönelim	Eğitim	83	35.55	3.991	G. Arası	452,91	3	135,12	2,452	0,764	
	Elektrik-Elektronik	64	34.87	3.859	G. İçi	18295,62	209	84,32			
	İnşaat	65	34.49	3.603	Toplam	18748,53	212				
	Toplam	212									
Gelenekseksellik	Eğitim	83	32.21	3.411	G. Arası	452,41	3	142,26	1,963	0,001	
	Elektrik-Elektronik	64	29.02	4.854	G. İçi	18655,12	209	59,46			
	İnşaat	65	30.47	3.709	Toplam	19117,53	212				
	Toplam	212									
Başarı	Eğitim	83	26.63	2.456	G. Arası	471,42	3	129,63	1,422	0,456	
	Elektrik-Elektronik	64	25.94	2.631	G. İçi	18864,23	209	62,75			
	İnşaat	65	25.88	2.836	Toplam	19335,65	212				
	Toplam	212									
Uyma	Eğitim	83	24.79	2.931	G. Arası	450,24	3	136,11	2,812	0,002	
	Elektrik-Elektronik	64	23.76	2.031	G. İçi	18798,60	209	60,76			
	İnşaat	65	22.16	2.710	Toplam	19248,84	212				
	Toplam	212									
Güç	Eğitim	83	22.69	2.666	G. Arası	496,91	3	122,45	1,194	0,256	
	Elektrik-Elektronik	64	22.78	2.453	G. İçi	18752,26	209	63,55			

	İnşaat	65	22.38	2.964	Toplam	19249,17	212		
	Toplam	212							
Hazcılık	Eğitim	83	14.05	1.966	G. Arası	450,63	3	135,85	1,777 0,122
	Elektrik-Elektronik	64	14.36	1.512	G. İçi	18635,62	209	60,88	
	İnşaat	65	13.63	1.633	Toplam	19086,25	212		
	Toplam	212							
Uyarılım	Eğitim	83	13.91	1.630	G. Arası	412,34	3	125,12	1,835 0,109
	Elektrik-Elektronik	64	13.20	1.523	G. İçi	18142,62	209	64,68	
	İnşaat	65	14.01	1.521	Toplam	18554,96	212		
	Toplam	212							

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda evrensellik alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.524$; $p > 0.05$), iyilikseverlik alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.635$; $p > 0.05$), güvenlik alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.452$; $p > 0.05$), özyönelim alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 2.452$; $p > 0.05$), başarı alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.422$; $p > 0.05$), güç alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.194$; $p > 0.05$), hazcılık alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.777$; $p > 0.05$) ve uyarılım alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.835$; $p > 0.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak geleneksellik alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 1.963$; $p < 0.05$) ve uyma alt boyutunda ($F_{(3-212)} = 2.812$; $p < 0.05$) grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı LSD post-hoc analizi yapılmıştır. Geleneksellik alt boyutunda eğitim fakültesi öğrencileri ($\bar{x}=32.21$) ile elektrik-elektronik fakültesi öğrencilerinin ($\bar{x}=29.02$) anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uyma alt boyutunda ise eğitim fakültesi öğrencileri ($\bar{x}=24.79$) ile inşaat fakültesi öğrencilerinin aritmetik ortalamaları ($\bar{x}=22.16$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin yaşamlarının çoğunluğunu geçirdikleri bölge ve aylık gelir düzeylerine göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bir ülkenin devamlılığını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için gelecek nesli temsil eden üniversite öğrencilerine ulusal ve evrensel değerlerin aktarılması büyük önem taşımaktadır (Sarıcı Bulut, 2012). Ancak okullardaki eğitim göz önüne alındığında, büyük oranda öğrencinin bilişsel açıdan gelişmesi

önemsenirken ahlaki yönden gelişimin ikinci plana atılması, temel insani değerlerden yoksun bireylerin yetiştiği bir topluma dönüşmeye neden olmaktadır (Balay, 2009). Bu nedenle başta üniversite öğrencilerinin benimsediği değerlerin ortaya koyulması önemli olmakla birlikte gelecek nesle yön verecek olan Eğitim Fakültesi öğrencilerinin benimsediği değerlerin ortaya koyulması ve diğer fakültelerde okumakta olan öğrencilerin değer algılarından farklı değer algılarına sahip olup olmadıklarının tespit edilmesi önemlidir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı Mühendislik Fakültesi öğrencileri ile Eğitim Fakültesi öğrencilerinin değer algılarını ortaya koymak ve cinsiyet, fakülte, yaşamlarının çoğunluğunu geçirdikleri bölge ve aylık gelir düzeyi gibi demografik özelliklere göre değer algılarının farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir.

Bulgulara göre öğrenciler tarafından en çok tercih edilen değerler sırasıyla iyilikseverlik, evrensellik, güvenlik, özyönelim ve geleneksellik şeklindedir. Güvenlik değeri de Yıldız, Taşkiran ve Çiçek'in (2011) çalışmalarında da en fazla tercih edilen değerler arasındadır. Alınacak ve Yılmaz (2008) ise, en fazla iyilikseverlik ve evrenselcilik değerlerinin tercih edildiğini ifade etmektedir. Aygün ve İmamoğlu (2002) ise üniversite öğrencilerinin en fazla tercih ettikleri 5 değer içerisinde; geleneksellik, evrensellik ve iyilikseverliğin bulunduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırma bulgusunun literatürle uyumlu olduğu söylenebilir. Araştırmanın diğer bulgusuna göre öğrencilerin yaşamlarının büyük kısmını geçirdikleri bölgeye göre sahip oldukları değer algıları değişmemektedir. Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkkılı'ya (2008) göre yaşamlarının büyük çoğunluğunu köy ve kasabada geçirmiş öğretmen adaylarının geleneksellik düzeyleri daha yüksektir. Dolayısıyla araştırmanın bu bulgusunun literatürle çeliştiği, ancak yaşamın büyük kısmının geçirilen yer değişkeni ile ilgili çok kısıtlı araştırma olması nedeniyle bu değişkenin dahil edildiği daha fazla araştırma yapılması gerektiği söylenebilir. Bir diğer bulguya göre öğrencilerin değer algıları aylık gelir düzeylerine göre farklılaşmamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin değer algılarının ekonomik gelire göre farklılaştığına ilişkin araştırmalar (Dilmaç vd., 2008; Sarıcı Bulut, 2012) mevcut olmakla birlikte bu araştırma bulgularının da birbiriyle tutarlı olmaması, bu değişkenin değer algısı üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın bulgularına göre geleneksellik ve hazcılık değerlerinde kadınların ve erkeklerin arasında kadınların lehine anlamlı bir farklılık vardır. Akdeniz'in (2018) araştırma bulgusuna göre de kadınların hazcılık değer algısı erkeklerden yüksektir. Yine Mehmedoğlu'ya (2006) göre de kadın öğrenciler hazcılığa erkeklerden daha fazla önem vermektedir. Ancak Dilmaç, Deniz ve Deniz'in (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma bulgusuna göre kadınların hazcılık değer algıları erkeklerden daha düşüktür. Araştırmanın diğer bulgusuna göre kadınların geleneksellik değerine erkeklerden daha fazla önem vermektedir. Mehmedoğlu'na (2006) göre de kadınlar geleneksellik değerine daha fazla önem vermektedirler. Ancak Bacanlı'ya (2002) göre erkekler geleneklere saygılı olmayı ve dindarlığı kadınlardan daha çok ön plana çıkarmaktadır. Görüldüğü gibi literatürde üniversite öğrencilerinin değer algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı ancak hangi değer kimin lehine farklılık gösterdiği konusunda tutarlık göstermediği görülmektedir. Buna göre cinsiyet faktörünün değer algısı için belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bir diğer bulguya göre evrensellik, iyilikseverlik, güvenlik, özyönelim, başarı, güç, hazcılık ve uyarılım alt boyutlarında fakülteye göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak geleneksellik ve uyma alt boyutunda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksellik alt boyutunda eğitim fakültesi ile elektrik-elektronik fakültesi öğrencilerinin ortalamalarında eğitim fakültesi öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre eğitim fakültesi öğrencileri kültürünün veya dininin sağladığı gelenek ve fikirlere saygı, bağlılık ve kabule; her yerde ortak deneyimlerini ve inançlarını temsil eden uygulamalar, semboller, fikirler ve inançlar geliştirmeye diğer öğrencilerden daha fazla önem

vermektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerine diğer öğrencilerden farklı olarak, ülkenin belirlediği vizyon ve misyon doğrultusunda gelecek nesilleri yetiştirme görevi yüklenmektedir ki bu durumun eğitim fakültesi öğrencilerini diğer öğrencilerden geleneklere daha çok önem vermelerine neden olduğu düşünülmektedir.

Uyma alt boyutunda ise eğitim fakültesi öğrencileri ile inşaat fakültesi öğrencilerinin aritmetik ortalamaları arasında eğitim fakültesi öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre eğitim fakültesi öğrencileri başkalarını üzme veya onlara zarar verme ve sosyal beklentileri veya normları ihlal etme olasılığı bulunan eylemlerini, eğilimlerini ve dürtülerini diğer öğrencilerden daha fazla kısıtlama eğilimindedir. Eğitim fakültesi öğrencileri bireylerin etkileşimi ve grup işleyişini bozabilecek eğilimleri önlemeye önem vermektedir ki öğretmenlerin öğrenciler başta olmak üzere diğer öğretmenler, yöneticiler ve velilerle birebir etkileşim içinde olmaları göz önünde bulundurulduğunda bu farklılık anlaşılır olabilir.

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin değer algılarının ortaya koyulması noktasında önemli görülmekle birlikte araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın verileri eğitim fakültesi, elektrik elektronik fakültesi ve inşaat fakültesi olmak üzere üç fakülteden toplanmıştır. Sonraki araştırmalar eğitim fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelerden farklılığını araştırmak için daha çeşitli fakültelerden veri toplayabilir. Benzer biçimde araştırmaya katılan öğrencilerin çok büyük bir kısmı hayatlarının büyük bölümünü il merkezinde geçirmiştir ve aylık geliri 600TL'nin üzerindedir. Bu durum anlamlı farklılığın çıkmamasına neden olmuş olabilir. Sonraki araştırmalar, bahsi geçen değişkenlerin alt kategorilerine daha fazla katılımcı düşecek şekilde katılımcı sayısını artırarak yeniden anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırabilirler. Son olarak sonraki araştırmacılar eğitim fakültesi öğrencilerinin derinlemesine görüşmeler yaparak sahip olduğu değer algılarına yönelik nitel araştırma yürütebilirler.

Kaynakça

- Allport, G. W. (1968). *The person in psychology*. Boston: Beacon Press.
- Alınacı, Ü., & Yılmaz, C. (2008). Değer yargıları ve tüketimde çevreci eğilimler. 13. Ulusal Pazarlama Kongresi, Çukurova Üniversitesi, 359-372.
- Akdeniz, A. (2018). *Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin yurtseverlik tutumları ile temel değer yönelimleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Aygün, Z. K., & İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142(3), 333-351.
- Bacanlı, H. (2002). Psikolojik kavram analizleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Brophy, H. W., & Good, T. L. (1986). *Third handbook of research on teaching*. Chicago: McNally
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dickinson, D. J. (1990). The relation between ratings of teacher performance and student learning. *Contemporary Educational Psychology*, 15, 142-152.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H., & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Erinç, S. (1995). Sanat eğitiminde felsefe, felsefe açısından eğitim ve Türkiye’de eğitim. İstanbul, 17–18 Kasım.
- Gözütok, D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Ankara: TDV Yayını.

- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar: ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme: profesörlük tezi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6(18): 4-9.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Kuşdil, M. E. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Mehmetoğlu, U.(2006). Gençlik, değerler ve din. Küreselleşme, ahlak ve değerler. (Ed. Mehmetoğlu & Mehmetoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Montagu, A. (2005). *Çocuklarınıza ahlaki değerleri nasıl kazandırabilirsiniz?*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-20.
- Yılmaz, S., Taşkıran, E., & Çiçek, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin bireysel değerleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki: Kafkas Üniversitesi'nde bir araştırma. 10. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 5-7 Mayıs, İzmir, 48-54.